

Monipaikkaisuuden helmeä etsimässä

20.12.2024

Monipaikkaisuus on moniulotteinen ja monisisältöinen ilmiö, joka koskettaa miljoonien suomalaisten elämää. Monipaikkaisuus on kuitenkin vielä useilta osin piilotettu helmi, josta tullaan saamaan elinvoimaa erityisesti maaseutumaisille alueille. Järvi-Pohjanmaalla on alkanut syksyllä 2024 Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi -hanke, jossa rakennetaan monipaikkaisuuden uutta uomaa, joka johdattelee monipaikkaisuuden helmen luo. Tässä tiedonvälityshankkeessa tuotetaan tietoa, verkostoja ja toimintasuunnitelma monipaikkaisuuden hyödyntämiseksi hankealueella.

– Pureudumme monipaikkaisuuden teemaan ja mahdollisuuksiin sekä haemme yhteistyössä, yhteisellä veneellä vastauksia ja tapoja siihen kuinka monipaikkaisuuden ja etätyön mahdollisuudet saadaan hyödyksi. Samalla kehitetään kausiasukkaille soveltuvia paikallisia palveluita ja parannetaan niiden saavutettavuutta, kertoo Marjo Vistiaho SeAMK Maakuntakorkeakoulusta.

Monipaikkaisuus on saanut voimaa globalisaatiosta, työmarkkinoiden joustavuuden lisääntymisestä, kotitalouksien ja perherakenteiden murroksesta, vaurastumisesta sekä digitalisaation mahdollistamasta paikkariippumattomuudesta. Monipaikkaisuus on kasvava ilmiö ja siitä syystä sen tunnistaminen ja huomioiminen osana maaseudun kehittämistä on tärkeää. Työikään tulevien ikäluokat pienenevät ja kilpailu niin asukkaista kuin työvoimasta kovenee. Samalla kun nuorempien ikäpolvien ajatukset työelämästä ja hyvinvoinnista muuttuvat, syntyy uusia mahdollisuuksia saada maaseudulle elinvoimaa.

Paikallisten palvelujen ja tuotteiden hankkiminen on yleisin käytäntö, jossa monipaikkaiset asukkaat ja paikalliset kohtaavat toisensa. Toimivat palvelut houkuttelevat viipymään pidempään, mikä hyödyttää paikallisia yrittäjiä ja alueen elinvoimaa.

– Monipaikkaiset asukkaat ovat moninainen joukko, mutta pääsääntöisesti he kaipaavat samoja palveluita kuin vakinaisetkin asukkaat. Palvelujen löytäminen voi kuitenkin olla hankalaa, jos on paikkakunnasta

rajallisesti tietoa, kommentoi Elina Rantalahti Järvi-Pohjanmaan Yrityspalvelusta.

Monipaikkaiset asukkaat tuovat myös maaseudulle verkostonsa, ostovoimansa ja osaamisensa, jos vetovoimatekijät ovat kunnossa. Esimerkiksi vapaa-ajanasukkailla on taloudellisen pääoman lisäksi osaamis- ja verkostopääomaa.

Kuka on monipaikkainen

Monipaikkaisuudella tarkoitetaan yksinkertaisimmillaan sitä, että ihmisten elämä keskittyy entistä enemmän useampaan paikkaan sekä liikkumiseen ja vuorovaikutukseen näiden paikkojen välillä. Monipaikkaisuuteen on useita eri syitä ja monipaikkaisuus koostuu muun muassa eri paikoissa tapahtuvasta asumisesta, työskentelystä, opiskelusta, harrastamisesta ja liikkumisesta.

– Monipaikkaisuus koskettaa jo nyt miljoonien suomalaisten elämää, myös minun, kertoo Aana Vainio Järviseudun ammatti-instituutista.

Suurimman ryhmän monipaikkaisista asukkaista muodostavat vapaa-ajan asukkaat, opiskelun vuoksi kakkosasuvat, vuoroasuvat lapset ja kausityöntekijät. Erilaiset monipaikkaisuuden muodot ovat usein päällekkäisiä, limittäisiä tai syklisiä ja monipaikkaisuus on osa lähes kaikkien elämää jossain vaiheessa.

Entistä useampi monipaikkainen asukas tulee paikkakunnalle ilman aiempia siteitä tai yhteyksiä. Tarvitaan entistä enemmän ponnistuksia palvelutarjonnan kehittämiseksi ja keskinäisten kohtaamisten mahdollistamiseksi.

Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisuuden mallialueeksi

Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi -hankeen tavoitteena on saada monipaikkaiset asujat viihtymään entistä paremmin ja pidempään, edistää monipaikkaisen asumisen palvelutarjontaa sekä rakentaa Järvi-Pohjanmaasta monipaikkaisen asumisen edelläkävijä Etelä-Pohjanmaalla.

Tässä hankkeessa monipaikkaisuutta tarkastellaan kolmen eri näkökulman kautta. Ensimmäinen näkökulma on työhön liittyvä monipaikkaisuus, joka käsittää muun muassa etätyön ja pendelöinnin. Järvi-Pohjanmaan työikäisistä asukkaista 1 999 henkilöä pendelöi töissä oman asuinkuntansa ulkopuolella vuonna 2022. Asuinkunnan ulkopuolelta alueen kuntiin pendelöi työikäisiä henkilöitä 1 622 vuonna 2022 (Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto 2022).

Toinen tarkasteltava näkökulma on vapaa-aikaan liittyvä monipaikkaisuus. Maaseutualueiden kamppaillessa ikääntymisen, väestökadon ja taloudellisen taantuman kanssa nähdään esimerkiksi vapaa-ajanasuntojen käyttäjien läsnäolo potentiaalisena paikallisia yhteisöjä, kuntaa ja kulutusta piristävänä tekijänä. Vapaa-ajan asukkaat ovat kuntien elinvoimalle tärkeitä muun muassa palveluiden säilymisen kannalta. Etelä-Pohjanmaalla kesämökit ovat keskittyneet maakunnan itäisiin kuntiin järvien rannoille. Järvi-Pohjanmaan

alueella (Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi ja Vimpeli) kesämökkejä oli vuonna 2023 yhteensä 3 616. Tilastojen mukaan yhtä mökkiä käyttää keskimäärin 4,7 asukasta. Mökkeilyn lisäksi alueella käydään myös paljon myös sukuloimassa.

Kolmantena näkökulmana on opiskeluun liittyvä monipaikkaisuus, johon kuuluu muun muassa etäopiskelu, opiskelun vuoksi kakkosasuvat ja työelämään siirtyvät nuoret. Koronan myötä etäopiskelumahdollisuudet ovat huimasti lisääntyneet ja tämä avaa uusia mahdollisuuksia myös maaseutumaisille alueille. Esimerkiksi alueen etätyötilat voivat toimia paikallisena tukikohtana monimuoto- ja etäopiskelijoille.

Euroopan unionin osarahoittama Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi -hankkeen päätoteuttajana on Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina ovat Järviseudun koulutuskuntayhtymä ja Järvi-Pohjanmaan Yrityspalvelu Oy. Yhteistyötahoiksi ovat lupautuneet Alajärven kaupunki ja Leader Aisapari. Hanke on saanut Leader Aisapari ry:n myöntämää EU:n maaseuturahoitusta ja se kestää vuoden 2025 loppuun saakka.

Marjo Vistiaho
aluekehittäjä
SeAMK Maakuntakorkeakoulu

Marjo Vistiaho toimii projektipäällikkönä Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi -hankkeessa. Tutustu hankkeeseen: Järvi-Pohjanmaa monipaikkaisen asumisen edelläkävijäksi